

Waterwild

Uit het „Verslag over 1970 van de afdeling Wildbiologie van het Rijksinstituut voor Natuurbeheer”. (De Nederlandse Jager Jrg. 76, p. 561-563).

GANZEN

De rietgans vertoonde zich in het seizoen '69/70 in grotere aantallen in ons land dan in vele jaren het geval was. Dit resulteerde in een grote vangst voor ons ringonderzoek, vooral bij de vangers langs de Maas. Totaal werden er 1011 stuks geringd, waarbij de types werden beschreven. Door verschillende oorzaken, zoals een gewijzigde trekroute bij Bunschoten, zijn er wat minder kolganzen geringd dan in de bedoeling lag: 379 exemplaren. Kleinere aantallen dan in de voorgaande jaren werden er ook van de kleine rietgans en de brandgans van een ring voorzien, n.l. slechts 34 en 59. Als bijzonderheid kan nog het vangen van 5 Canadese ganzen worden vermeld. Bij elkaar werden er dus 1488 ganzen geringd. Verder werden er 8 ganzen teruggevangen, die in een vroeger seizoen waren geringd t.w. 5 rietganzen, 2 brandganzen en 1 kleine rietgans. Er waren 12 netten in het veld, waarvan 11 met 18 ringvergunninghouders waren ingeschakeld bij het ringonderzoek.

Zoals reeds jaren gebruikelijk, werd het ringen in Friesland door de heer H. T. van der Meulen, van de afdeling natuurbehoud, in die provincie verricht.

De broedresultaten van onze grauwe ganzen in het reservaat de „Rottige Meenthe” hebben dit jaar geheel beantwoord aan onze verwachtingen. Er hebben 8 paren met succes gebroed. Er waren zeker 35 vliegvlugge jongen. Met inbegrip van de ongepaarde exemplaren vlogen er in juli 53 ganzen rond, hetgeen een mooi resultaat is. Aangenomen mag worden, dat hier vroeger uitgebroede jongen zelf tot broeden zijn gekomen in dit gebied. Hopelijk zijn wij nu uit de periode geraakt, waarin de proef door een te klein aantal broedparen kan mislukken.

Een begin werd gemaakt met het onderzoek naar de huidige verspreiding van de rietgans in vergelijking met die in vroegere tijden.

EENDENKOOIEN

Het verzamelen van vangstcijfers heeft dit seizoen voor het laatst plaats gehad. Wij hebben nu over 21 seizoenen voldoende gegevens verkregen. Voor de kooikers zelf blijft het verzamelen der cijfers echter nog wel van belang in verband met de regeling van schadegevallen. Daarom zal de kooikersvereniging het verzamelen van de vangstcijfers voortzetten. In deze tijd waarin veel landschappelijke veranderingen worden aangebracht en waarin ook tijdelijke en blijvende rustverstoringen aan de orde van de dag zijn komen de eendenkooien vaak in het gedrang. Hoge eisen worden immers in dit bedrijf aan de rust gesteld.

Waterwildbutooponderzoek

In het gebied ten zuiden van de Maas, waar ondermeer de komgronden tussen Empel en Lith onder vallen, zal in de nabije toekomst worden herverkaveld. Deze polders die ca. 40 jaar terug nog uniek waren in het rivierengebied door de grote concentraties ganzen, kleine zwanen en eenden en waar allerlei vormen van vogelvangst plaats vonden, zoals wellicht nergens anders in ons land, hebben nog een grote potentiële waarde, welke bij een ruilverkaveling met zuiver agrarische doeleinden definitief verloren zal gaan. Daarom is er een rapport samengesteld, dat in het kort de verdwenen rijkdommen op ornithologisch gebied beschrijft en waarin op de mogelijkheden en op de noodzaak van herstel wordt gewezen.

In de Bijlandse waard en het daar in de buurt gelegen Oude Rijn gebied in de Liemers werd in de tijd, dat er ganzen verbleven en voorzover i.v.m. de werkzaamheden aan het ringonderzoek hier tijd voor over was, nagegaan welke aantallen ganzen er verbleven en waar de slaap- en fourageerplaatsen lagen. De genoemde gebieden herbergen n.l. sinds vele jaren steeds grotere aantallen ganzen. Er is van dit voorkomen echter nog onvoldoende bekend. Om deze lacune wat op te vullen is er aandacht aan dit gebied besteed. Het voorlopige resultaat werd in een rapport vastgelegd.

Waterwildtellingen

In januari werd in samenwerking met het I.W.R.B. (= International Wildfowl Research Bureau) voor de vierde maal

een midwintertelling georganiseerd. Een verslag hierover kwam gereed en werd aan de medewerkers toegezonden. In ons land werd iets minder waterwild gezien dan bij vorige midwintertellingen. Daar veel gebieden door de voorafgaande vorstperiode nog met sneeuw of ijs waren bedekt was dit te verwachten. De nationale telresultaten van de deelnemende landen werden door de Duck Working Group bewerkt en samengevat in een rapport. Dank zij deze internationale samenwerking zal het op den duur mogelijk zijn een eventuele trend in het aantalsverloop van de diverse waterwildpopulaties te ontdekken. Het is duidelijk dat de nationale tellingen niet representatief zijn voor de veranderingen binnen de gehele populaties. Daarom werden de nationale waterwildtellingen gestopt en wordt alleen nog meegewerkt aan de internationale tellingen.

Het neven doel van de tellingen in ons land was een indruk te verkrijgen over o.a. trekverloop, verspreiding en voorkersplaatsen van het waterwild. Hoewel niet van alle gebieden tellingen bekend zijn kan na 22 jaar geregelde tellingen gesteld worden, dat voldoende informatie werden verkregen. Het komt er nu op aan dat de belangrijkste waterwildgebieden behouden blijven en deskundig worden beheerd. Dit is te meer belangrijk omdat de verzamelde gegevens er op wijzen dat de beschikbare oppervlakte overwinteringsgebied (= voedsel, dekking, rust) een van de belangrijkste factoren is, die de populatiegrootte beïnvloedt.

In de verspreiding van het waterwild waren enige veranderingen te constateren. Voor een deel worden deze veroorzaakt door de drooglegging van Zuidelijk Flevoland en de in uitvoering zijnde Delta werken. Hierdoor ontstaan voor bepaalde soorten „ideale” biotopen. Voor andere soorten worden echter grote gebieden minder of helemaal niet meer geschikt. De duikeenden bijvoorbeeld zijn een groot overwinteringsgebied in het IJsselmeer kwijtgeraakt, misschien kunnen zij in de toekomst gebruik maken van de grote gebieden met zoetwater in het Deltagebied, die na de afsluitingen beschikbaar zullen komen.

Bij gunstige waterstanden en in vorstperioden kunnen gebieden langs de grote

rivieren eveneens zeer belangrijke aantallen waterwild herbergen. Gebleken is, dat daar vaak een toename is te constateren zodra het IJsselmeergebied dichtvriest. De grote rivieren vormen dan een geschikte uitwijkplaats.

Waarom een aantal soorten zich bij voorkeur in bepaalde gebieden ophouden zal nader worden onderzocht. Voor dit onderzoek naar de biotoopeisen kunnen de uitgevoerde tellingen het basismateriaal vormen.

Slachtoffer van een fuik

Op mijn speurtochten in het veld deed ik kortgeleden een eigenaardige ontdekking.

Al varende met mijn boot in het Westzijdeveld viel mijn oog op een van de vele fuiken waarin ik aan de oppervlakte van het water iets zag bewegen. Mijn eerste impuls was: dit zal wel een karper zijn die zijn gevangenschap met de vrijheid wilde verwisselen. Dichterbij de fuik gekomen zag ik al gauw dat ik niet met een karper te doen had want af en toe zag ik een snavel boven het water uitkomen. Dit kon dus niet anders dan een vogel zijn, maar doordat deze steeds weer direct onderdook was de soort nog moeilijk vast te stellen. Toen ik de meer dood dan levende vogel uit de fuik had gehaald bleek het een waterhoentje te zijn. Na verloop van een minuut of tien kwam de vogel in de boot weer helemaal bij en stapte heel parmantig in de boot rond. Ik was blij de vogel van een wisse dood gered te hebben. Langs een rietkraag heb ik het waterhoentje weer vrijgelaten. Ik ging mij echter wel afvragen hoeveel van onze prachtige watervogels (en dan denk ik vooral aan onze futen) hetzelfde lot reeds hebben ondergaan en dit met de dood hebben moeten bekopen.

• A. van Dijk sr., H. Burgerstraat 48, Beverwijk

Betalingen voor 1972

Indien er aangesloten verenigingen in het december-nummer mededelingen in „Het Vogeljaar” willen vermelden inzake betalingen van lidmaatschapsgelden en abonnementen dan dient men de zo kort mogelijk gehouden tekst vóór 27 november a.s. aan ons (Prins Bernhardlaan 2, Ede Gld.) toegezonden te hebben.

Redactie

Blauwe kiekendief bij Makkum

Oppasser Van Dekken van „It Fryske Gea”, die het toezicht heeft op het natuurgebied De Makkumer Noordwaard — een buiten de voormalige zeedijk gelegen moerassig gebied (met zandbank) in het IJsselmeer — troffen wij midden juli 1971 in een voortreffelijke stemming aan. Wel kostte het hem moeite zijn niet toegankelijk domein vrij te houden van recreanten die de naburige Zuidwaard bezoeken, maar het broedseizoen is uitstekend verlopen. Was het al plezierig, dat de blauwe reiger nu met vier nesten vertegenwoordigd was tegen een vestiging van één nest in 1970, bleef de kolonie van de dwergstern (op de zandbank) boven de veertig en kon wat de torenvalk betreft zelfs van een kolonie worden gesproken (10 paren in de nestkasten in elzen en wilgen!), zijn grootste trots vormde toch wel het paartje blauwe kiekendieven, dat drie jongen heeft groot gebracht. In 1970 werd het eerste nest ontdekt. Kennelijk is de kennismaking „de blauwe” goed bevallen, want hij kwam dit jaar terug en kon ook nu zijn drie jongen zien uitvliegen. Bij ons bezoek gingen twee op de wieden, terwijl de jongste nog in het nest tussen het riet zat en zodoende door de jonge foto-

Jonge blauwe kiekendief op de Makkumer Noordwaard, juli 1971 Foto: Paul Vogt

reporter Paul Vogt uit Arnhem kon worden „geschoten”. Is de blauwe kiekendief, zoals bekend, op Terschelling en Ameland geen zeldzame broedvogel,

het paartje bij Makkum is ongetwijfeld het enige paar dat dit jaar (weer) op de vaste wal van Friesland heeft gebroed. En met succes, zoals gezegd. Met een paartje van de bruine kiekendief en een paartje van de velduil op dezelfde Noordwaard kan Van Dekken tevreden zijn: rust en een gunstig biotoop blijken en blijven niet zonder resultaat, gelukkig.

- S. J. van der Molen, Veluwelaan 10, Heerenveen

Purperreigers in „De Reef”

Vogelwachter Crok, die al meer dan 25 jaar in de Zaanse weidevogelgebieden inventariseert heeft ons medegedeeld dat hij de laatste weken (aug.-sept.) regelmatig purperreigers in het weidevogelreservaat „De Reef” te Westzaan heeft gezien. Fouragerende lepelaars zijn er regelmatig te zien, soms wel 25 tegelijk, maar purperreigers ziet hij er voor het eerst!

J.A.

AGO vogelkalender 1972

Tegen betaling, door overschrijving op girorekening 486 000, van f 1,50 tnv. AGO Verzekeringen, per adres De Olveh van 1879, 's Gravenhage, onder vermelding van „Vogelkalender 1972” kunt u zich in het bezit stellen van de bekende AGO Vogelkalender. De totale opbrengst komt geheel ten goede aan de Nederlandse Vereniging tot Bescherming van Vogels. Toezending van kalenders, op bestellingen die laat binnenkomen, kan niet worden gegarandeerd. Haast u daarom!

Niet tevergeefs

Laatst reed ik met de auto door een dorp in de kop van Noord-Holland, toen ik voor mij op de weg een huiswaluw zag liggen; de vogel was kennelijk een verkeersslachtoffer. Ik wist het te ontwijken en reed door, maar op 't zelfde ogenblik dacht ik: „misschien is de vogel geringd, laat ik het meenemen om het nader te bekijken”, want ik had in een flits gezien dat het vogeltje er nogal gaaf uitzag, niet platgereden.

Ik stopte de auto, stapte uit en liep naar de plek. Er kwam juist weer een auto die rakelings langs het slachtoffer reed. Toen ik bijna ter plaatse was, kwam er een jongeman op de fiets die bij de zwaluw afstapte. Ik zei gauw dat ik me al over de vogel zou ontfermen.

„Zoiest is er ook al „zo een” tegen mijn voorwiel gevlogen”, zei hij.

Ik was inmiddels op de plek gekomen waar de vogel op zijn rug lag, ik zag dat het inderdaad een huiswaluw was en ook dat de staart nog bewoog (en niet toevallig door de wind). Ik bukte mij en strekte de hand uit. Ik zag dat het besteeze de ogen open had en het kopje wendde. Het sloeg tweemaal de vleugels uit en kwam weer in normale zithouding. Het wickte langzaam weg over het asfalt, vloog al wat beter over een brede sloot (wat nog lukte ook), doorkruiste laag over de grond een tuin, stak de weg weer over en verdween tussen enkele schuren.

Voldaan ging ik terug naar mijn auto, in de overtuiging dat ik een vogel had gered voor nog passerende auto's. En ik heb meteen hieraan toegevoegd dat we altijd even naar zo'n slachtoffer moeten omkijken; wie weet?

- *F. Besteman, Pinksterblomstraat 66, Schermerhorn*

't Is zonde

Het is broeierig warm als een vurige witte kwikstaartman een onderdanig wijfje achtervolgt tussen geurende hyacintperken langs een autoweg.

Dan opeens een voorbij razend monster, een zachte tik... en een eenzaam wijfje vliegt verder; op de weg ligt een cadavertje, een paar veertjes wapperen in de wind, 't is zonde...

- *L. B. Scholtens, Noorderstraat 182, Sappemeer.*

Boomkruiper en navolger

Tijdens een boswandeling op 27 maart 1971 in de bossen van Schoonlo bemerkten wij een groepje mezen van verschillend soort in de bomen van de bosrand.

Tot het gezelschap bleek ook een boomkruiper te behoren. Dit vogeltje was op zijn gewone wijze bezig tegen een stam omhoog te scharrelen. Op een bepaald moment zagen we, dat aan een stam er dichtbij nog een klimmer bezig was, echter geen andere boomkruiper, maar een van de mezen (een matkop of een glanskop). De zwartkopmees klom op nagenoeg dezelfde manier als het boomkruipertje langs de stam naar boven; hij maakte alleen wat meer gebruik van de takken die hij daarbij voorbijkwam.

Het heeft er veel van dat zijn gedrag beïnvloed is geweest door de omgang met de boomkruiper.

Het is bekend dat boomkruipers vaak met mezen optrekken.

- *S. Westerbrink, Morgensterlaan 100, Groningen*

Huismussen als vliegenvangers

Op de avond van 22 april j.l., na een vrij warme dag (max. ca. 21°C) hingen er in een plantsoen te Groningen muggezwermen boven een pad op een plaats waar ter weerszijden struikgewas groeit. De zwermen hingen 1 à 2 meter boven de grond. Verscheidene huismussen profiteerden hiervan. Zij vlogen voortdurend vanuit de struiken of vanaf de grond in de zwermen en slaagden erin de muggen te vangen. Ook leek het alsof zij omlaaggevallen exemplaren van de grond oppikten. Enkele huismussen verzamelden een snavel vol met insecten die kennelijk voor jongen bestemd waren. Inderdaad zag ik een huismus (♂) met een snavel vol van dit voedsel naar de naburige huizen vliegen waar hij uit het gezicht verdween. Volgens determinatie van Drs. M. Duijm van het Zoölogisch Laboratorium van de Groninger Rijksuniversiteit behoorden de muggen tot het geslacht van de „Zuiderzeemuggen” (*Chironomus*) waarvan soms enorme zwermen een ware plaag veroorzaakten.

- *C. P. Sikkema, Gerard Doustraat 87, Groningen*